

Список використаної літератури

1. Тумакова С.В. Социально-экономические проблемы рынка рабочей силы: теория, практика: монографія / С.В. Тумакова // НАН України. Ін-т економіки пром-ти. – Донецьк, 2005. – 436 с.
2. Тумакова С.В. Государственное регулирование национального рынка рабочей силы: монографія / С.В. Тумакова // НАН України. Ін-т економіки пром-сти. – Донецьк, 2008. – 454 с.
3. Зовнішня трудова міграція населення України: статист. звіт / Державний комітет статистики України. – К., 2009. – 120 с.

В статье рассмотрены сущность и особенности модели рынка рабочей силы, использования явлений, которые ей присущи в качестве факторов оптимизации инвестиционных потоков на предприятиях, направления государственного регулирования рынка рабочей силы с учетом специфики этой модели.

Ключевые слова: рынок рабочей силы, модель внешнего рынка рабочей силы, инвестиционная деятельность экономических субъектов, инвестиции в рабочую силу, государственное регулирование рынка рабочей силы.

The article deals with consideration of subject matter and peculiarities of a model of a foreign labor market, usage of phenomena which it has as factors of optimization of investments at the enterprises, direction of labor market state regulation taking into consideration specification of this model.

Key words: labor market, a model of an exterior of labor market, investment activity, of economic subjects, investment in labor forces, state regulation of labor market.

Надійшло 15.10.2010.

УДК 621.01:330.341.1

М.К. Усик

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті наведено характеристику видів інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства. Виділено та проаналізовано основні структурні компоненти інноваційного потенціалу.

Ключові слова: структура інноваційного потенціалу, компоненти, ресурси.

Вступ. Реалії функціонування України як молодої держави свідчать про недостатньо високий ступінь стійкості національної економіки і її схильність до розбалансування, що обумовлено як внутрішніми проблемами, так і наявністю зовнішнього впливу. Зазначена ситуація погіршується тим, що практично всі ресурси екстенсивного зростання вичерпані. Таким чином, сьогодні є об'єктивна необхідність у прискоренні процесу переходу до нової моделі розвитку – інноваційної, що дозволяє не тільки ефективно ліквідувати кризові явища в економіці, але і забезпечити відчутне її зростання у найближчій перспективі.

Однак, як свідчить практика, на сьогодні в Україні інноваційні процеси характеризуються низьким ступенем активності і результативності, що значною мірою обумовлено обмеженими обсягами власних ресурсів і проблематичністю залучення сторонніх. У зазначеній ситуації в рамках формування державної інноваційної політики особливої актуальності, як відзначається в ст. 3 Закону України «Про інноваційну діяльність», набувають питання створення сприятливих умов для збереження, розвитку й ефективного використання інноваційного потенціалу, що дозволить з меншими витратами і в прийнятний термін досягти відчутних результатів [1]. Для цього необхідно виявити структурні компоненти інноваційного потенціалу підприємства. Інноваційний потенціал розглядається в контексті інтеграції факторів усіх сфер діяльності підприємства.

Структура загального потенціалу підприємства визначається:

– наявними обсягами і якістю ресурсів (чисельністю зайнятих, основними виробничими і невиробничими фондами, оборотними фондами чи матеріальними запасами, фінансами і нематеріальними ресурсами – патентами, ліцензіями, інформацією, технологією);

– здатністю персоналу (фахівців, робітників, допоміжного персоналу) до створення визначеної продукції, іншими словами – його освітнім, кваліфікаційним, психофізіологічним і мотиваційним потенціалом;

– здатністю менеджменту оптимально використовувати наявні ресурси підприємства (підготовкою, талантом і професійною адаптацією менеджерів, умінням створювати й оновлювати організаційні структури підприємства);

– інноваційною здатністю (тобто здатністю підприємства до відновлення виробництва, зміни технології, інших інновацій);

– інформаційними характеристиками (тобто здатністю накопичувати, обробляти і систематизувати інформацію для її використання);

– фінансовими характеристиками (кредитоспроможністю підприємства, внутрішньою і зовнішньою заборгованістю тощо).

Загальний потенціал машинобудівного підприємства може складатися з виробничо-технологічного, науково-технічного, фінансово-економічного, кадрового і власне інноваційного потенціалу, що становить ніби ядро всього потенціалу, органічно входячи в кожну його частину.

Між інноваційним потенціалом та іншими складовими загального потенціалу підприємства існують складні діалектичні зв'язки. Виділення частини інноваційного потенціалу в загальному потенціалі промислового підприємства є нагальною проблемою, що має потребу в істотних дослідженнях з погляду можливості формалізації. У зв'язку з цим можна говорити про можливість використання методів опосередкованої формалізації.

Постановка завдання. Метою статті є виділення видів інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства, а також аналіз основних структурних компонентів інноваційного потенціалу.

Основні результати дослідження. Сутність будь-якого об'єкта досить повно розкривається за допомогою виявлення його структури. У цьому зв'язку окремо варто зупинитися на основних компонентах досліджуваної категорії (цей підхід досліджували такі вчені, як Х. Нойбауер,

С.І. Кравченко, В.Н. Гунін, В.І. Винокуров) [2]. При цьому раніше зазначений підхід до розуміння потенціалу як сукупності наявної і прихованої його складових, безумовно, є доречним, тому що показує наскільки велике все те невивчене, приховане, невикористане, наскільки могутнім є інноваційний потенціал сам по собі, наскільки широким є поле потенційних можливостей. Однак цей підхід не дозволяє повною мірою розкрити зміст інноваційного потенціалу і, отже, не може бути використаний для розробки конкретних практичних рекомендацій з його ефективного використання. У цьому зв'язку надалі будемо виходити з того, що структура інноваційного потенціалу може бути представлена єдністю трьох його складових: ресурсної, результативної і внутрішньої, які співіснують передбачають і обумовлюють одна одну і виявляються при використанні як його триєдина сутність (табл. 1).

Таблиця 1

Складові інноваційного потенціалу підприємства

№ з/п	Складова	Характеристика
1	Ресурсна	Матеріально-технічні, інформаційні, фінансові, людські ресурси
2	Результативна	Новий продукт, отриманий у ході здійснення інноваційного процесу
3	Внутрішня	Процеси створення та впровадження нового продукту, забезпечення взаємозв'язку новатора з наукою та ринком, методи і способи управління інноваційним процесом
4	Явна	Компоненти, якими володіє підприємство в певний проміжок часу
5	Прихована	Потенційні можливості, що закладені в ресурсах підприємства
6	Використовувана	Потенціал, що використовується підприємством для досягнення поставлених цілей
7	Невикористовувана	Запас ресурсів, що фактично не використовується в процесі створення інновацій, але він є на підприємстві
8	Бажана	Потенціал, що за своїми характеристиками максимально наближений до оптимального рівня та складу
9	Дієздатна	Потенціал, що у будь-який момент часу можна задіяти в процесі досягнення поставлених цілей
10	Недієздатна	Потенціал, що з ряду об'єктивних та суб'єктивних причин не можна задіяти в процесі створення інновацій
11	Людиноорієнтована	Потенціал, у якому визначальну роль відіграє людський капітал
12	Технікоорієнтована	Потенціал, у структурі якого переважає матеріально-технічна складова (інформація, упереджені ресурси)
13	Релевантна	Потенціал, можливості якого відповідають умовам ефективного функціонування
14	Нерелевантна	Потенціал, можливості якого не відповідають умовам ефективного функціонування та досягненню поставлених цілей

Більш детально проаналізуємо зміст і значущість зазначених складових.

Ресурсна складова інноваційного потенціалу (цій складовій приділяють свою увагу такі вчені, як: Л.Н. Ковалик, Г.І. Капінос, О.М. Радюк, А.А. Гайдук та А.А. Коваль) є свого роду основою для його формування [3, 4]. Вона містить такі основні компоненти, що мають різне функціональне призначення: матеріально-технічні, інформаційні, фінансові, людські та інші види ресурсів. Так, матеріально-технічні ресурси, будучи речовинною основою, визначають техніко-технологічну базу потенціалу, що в подальшому буде впливати на масштаби і темпи інноваційної діяльності. У свою чергу, самі вони формуються в галузях, що виготовляють засоби виробництва, які шляхом застосування нових технологій закладають у них потенційні можливості, реалізовані чи нереалізовані згодом. Наступний компонент ресурсної складової – інформаційний ресурс (такі його активні форми, як бази знань, моделі, алгоритми, програми, проекти і т. д.), який подібно ферменту переводить матеріальні фактори з латентного стану в активний. Цей вид ресурсів, на відміну від інших, практично невичерпний. З розвитком суспільства і активізацією використання знань, запаси інформаційного ресурсу не зменшуються, а, навпаки, збільшуються. При цьому цей вид ресурсів не самостійний і сам по собі має лише потенційне значення, тільки об'єднавшись з іншими ресурсами – досвідом, працею, кваліфікацією, технікою, технологією, енергією, сировиною – він виявляється рушійною силою інноваційного потенціалу. Фінансові ресурси входять до складу ресурсної складової інноваційного потенціалу як органічна єдність наявних ресурсів і невикористаних можливостей їх альтернативного вкладення. Таким чином, вони характеризуються тією сукупністю джерел і запасів фінансових можливостей, що є в наявності, і можуть бути використані для реалізації конкретних цілей і завдань. При цьому обсяг фінансових ресурсів відображає фінансову міць, здатність системи брати участь у створенні матеріальних благ і наданні послуг. Однак, крім забезпечувальної функції, що є, фінансові ресурси виконують і страхувальну функцію, безпосереднім образом дублюючи, а також вимірюючи в грошових одиницях матеріально-технічні, інформаційні, людські та інші ресурси, що входять до складу інноваційного потенціалу. Таким чином, значення цього ресурсу неоднозначне. З одного боку, у силу своєї обмеженості він змушує шукати більш економний варіант, виходити з того, що є, інтенсифікувати використання наявних факторів, тобто надає руху всій системі. З іншого боку – його лімітований характер може загальмувати, погасити формування і реалізацію самого інноваційного потенціалу. Проте одне залишається безсумнівним – цей вид ресурсів безпосереднім чином (якісно і кількісно) впливає на інноваційний потенціал.

Наступним компонентом ресурсної складової інноваційного потенціалу є людський ресурс (капітал, фактор), що не просто виконує забезпечувальну функцію, (як усі попередні), а є головною креативною силою, тому що все народжується саме в головах людей. Слід зазначити, що вказаний компонент – це не власне живі люди і не знання самі по собі (хоча на сьогодні останні з основної умови розвитку виробництва перетворилися в його головний і неодмінний фактор, перейшовши в якісно новий

стан). Це сукупність проінвестованих, суспільно доцільних, виробничих і загальнолюдських навичок, знань, здібностей, якими володіє людина, що їй належать, не віддільні від неї і практично використовуються в повсякденному житті. Важливим є те, що зазначений компонент безпосередньо впливає не тільки на ресурсну складову інноваційного потенціалу, але і на внутрішню і особливо результативну.

Інша складову інноваційного потенціалу, не менш важлива, ніж ресурсна, – результативна складову, яка є відображенням кінцевого результату реалізації наявних можливостей (у вигляді нового продукту, отриманого в ході здійснення інноваційного процесу). Таким чином, вона – свого роду цільова характеристика інноваційного потенціалу. Важливість цієї складової і доцільність виокремлення підтверджується тим, що її збільшення, у свою чергу, сприяє розвитку інших складових (наприклад, ресурсної). Іншими словами, результативна складову, сама будучи результатом кількісної і якісної зміни, має потенційні можливості виходу на новий рівень функціонування як інноваційного потенціалу, так і системи в цілому (сутність цієї складової вивчали такі автори: І.В. Грабовська, І.С. Голоднюк, І.П. Мойсеєнко) [5,6].

Третьою складовою інноваційного потенціалу є внутрішня складову – так званий «важіль», що забезпечує дієздатність і ефективність функціонування всіх попередніх елементів. У цілому зазначена складову характеризує можливість цілеспрямованого здійснення інноваційної діяльності, тобто визначає здатність системи на принципах комерційної результативності залучати ресурси для ініціювання, створення і поширення різного роду нововведень. Таким чином, внутрішню складову можна охарактеризувати через процеси створення і впровадження нового продукту, забезпечення взаємозв'язку новатора як з наукою, що надає прогресивні ідеї, так і з ринком, що споживає готовий продукт, а також методи і способи управління інноваційним процесом. Зазначена складову є досить складною і важливою, і тому для детального її аналізу окремі автори, такі як М. Данько, Д.І. Кокурин, А.І. Миколаєв, Г.М. Добров, В.Є. Тонкаль, А.А. Савельєв пропонують використовувати структурно-інституціональний і функціональний підходи [7, 8]. При цьому перший підхід виокремлює структуру інноваційної діяльності з погляду системи інституціональних суб'єктів, які її здійснюють, а також економічних зв'язків із зовнішніми для неї сферами – наукою і виробництвом, а другий – виявляє тимчасові закономірності інноваційного процесу – виробництво інноваційного продукту, його обмін, розподіл, споживання і поновлення циклу інноваційного процесу, за яке і відповідає внутрішня складову інноваційного потенціалу.

Розкрита сутність усіх складових інноваційного потенціалу не буде достовірною при відсутності акценту на існуванні тісного взаємозв'язку і взаємозалежності між ними.

При цьому, діючи в одному напрямку, зазначені складові дають поштовх до нових змін якісного і кількісного характеру (не що інше як інновації), що, у свою чергу, безпосередньо впливають на них самих. Реальним прикладом зазначеного може служити таке явище, як дифузія інновацій. Так, застосування нового обладнання сприяє виготовленню нової продукції, що, у свою чергу, виходячи на ринок, є джерелом, факто-

ром подальших змін. Причому ефект від тиражування інновацій зростає набагато швидше масштабів самого тиражу.

Тісний взаємозв'язок ресурсної, внутрішньої і результативної складових інноваційного потенціалу визначає необхідність виявлення на практиці їх оптимального співвідношення (виходячи з ролі і значущості, що вони відіграють у формуванні і розвитку потенціалу). Так, наприклад, незначна питома вага ресурсної складової, як правило, обумовлена превалюванням якісних змін над кількісними. При цьому обмеженість необхідних ресурсів часом і простором може бути цілком чи частково переборена інтенсифікацією їхнього використання, застосуванням нових методів організації процесу, пошуком нових джерел їхнього залучення. При цьому, мабуть, є визначена межа відхилення величини складових інноваційного потенціалу від оптимального рівня. Тобто подальша зміна якого-небудь елемента спричиняє зниження віддачі від нього самого або зменшення ефективності функціонування інших елементів, тому що всі вони існують у системній єдності. Таким чином, проблема оптимізації структури інноваційного потенціалу є важливою, однак з огляду на свою складність потребує окремого більш детального вивчення.

Більш детально охарактеризувати досліджуваний об'єкт можна за допомогою виділення різних його видів, тобто, класифікувавши його. Однак щодо інноваційного потенціалу слід зазначити, що неоднозначність і складність цієї категорії уповільнює виділення незалежних його видів і, таким чином, унеможливорює формування чіткої єдиної класифікації. Автором була розроблена класифікація інноваційного потенціалу, заснована на базі існуючих в економічній літературі підходів.

Так, насамперед, розрізняється явний (наявний, статичний) і прихований (можливий, динамічний) інноваційний потенціал. При цьому перший характеризує безпосередньо ті ресурси і способи їх використання, якими володіє система у певний проміжок часу і у певній ситуації. Другий – приховану перспективу, закладену в ресурсах, тобто існуючі можливості.

Не менш важливим є поділ інноваційного потенціалу на такі три види, як використовуваний, невикористовуваний і бажаний. Перший вид інноваційного потенціалу – це той, який фактично використовується системою для реалізації поставлених цілей. Другий – існуючий у прихованому вигляді або явний, але з визначених (об'єктивних чи суб'єктивних) причин не включений у список конкурентних переваг, тобто так званий резерв. Третій – потенціал, рівень і склад якого за виділеними параметрами функціонування максимально наближений до оптимального, тобто свого роду ідеальний випадок.

Логічним доповненням до зазначених видів інноваційного потенціалу є такі два, як дієздатний і недієздатний. До першого виду слід віднести потенціал, що у будь-який момент часу у визначених умовах можливо задіяти для виконання поставлених завдань і досягнення конкретних цілей. Таким чином, потенціал, що у силу об'єктивних і суб'єктивних причин не може бути включений у процеси забезпечення життєдіяльності системи, можна віднести до другого виду – недієздатний.

Слід зазначити, що використання трьох класифікаційних ознак, розглянутих вище, дозволяє на практиці відокремити реальні можливості суб'єкта господарювання від перспективних.

У свою чергу, інноваційний потенціал також можна поділити на людиноорієнтований і технікоорієнтований. Перший вид – це потенціал об'єкта (системи), у структурі якого визначальну роль відіграє людський капітал, якому віддається перевага при вирішенні різного роду завдань. Як правило, він характерний для молодих підприємств, що виходять на ринок. Ставлячи перед собою головну мету – закріпитися на ринку, вони максимально активізують і реалізують можливості особистості (керівника-лідера, кадрового персоналу), використовуючи при цьому творчий підхід до вирішення проблем і демократичні методи управління. У свою чергу, другий вид – технікоорієнтований інноваційний потенціал – це потенціал об'єкта (системи), у структурі якого переважає матеріально-технічна складова, що передбачає наявність і використання як головної конкурентної переваги різного роду упредметнених ресурсів (включаючи інформацію, перетворену і матеріалізовану). Як правило, такий вид інноваційного потенціалу належить підприємствам, що знаходяться довгий час на ринку інновацій, що, маючи достатній досвід і фінансові можливості, уникають конкуренції насамперед шляхом активізації наявних матеріальних ресурсів.

Релевантний інноваційний потенціал – це потенціал, можливості якого відповідають умовам досягнення бажаних цілей, змісту виконуваних функцій, умовам ефективного функціонування. У свою чергу, нерелевантний – це потенціал, якісні і кількісні характеристики якого не відповідають умовам досягнення поставлених цілей, змісту виконуваних функцій, умовам ефективного функціонування. Останній випадок адекватний стану, коли в наявності невідповідність цілей і можливостей.

Наведену класифікацію природно можна розширити. Так, наприклад, такі автори, як: В.А. Шулік, В.І. Протасов, А.Н. Давидов, виділяють також абсолютний потенціал (при якому наявні ресурси повною мірою дозволяють реалізувати інноваційну функцію), відносний (що характеризує ефективно можливе використання ресурсів, що залежить від їх утилізації і споживання), максимально реальний (при якому максимальний інноваційний продукт за рахунок додаткових витрат практично не збільшується, причому граничні витрати на його збільшення різко зростають), ефективний (при якому граничний дохід від інноваційної діяльності дорівнює маржинальним витратам при відповідному попиті та пропозиції), оптимальний (при якому інноваційна діяльність досягається мінімальними витратами) і т. д. [9, 10].

Група інших авторів, таких як: С.В. Валдайцев, П. Дракер, П.Н. Завлин, Ю.П. Морозов, Л.Н. Пригожин, З.П. Рум'янцева, визначають структуру інноваційного потенціалу таким чином [11, 12].

Зміст інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства включає дві складові: об'єктивну компоненту як сукупність матеріальних, нематеріальних і природних факторів, що дозволяють створювати щось нове, беручи участь чи не беручи участі у виробництві, але які мають реальну можливість брати участь у ньому; суб'єктивну компоненту – здатність колективу до використання перерахованих факторів для інноваційної діяльності і створення максимального обсягу унікальних матеріальних благ і послуг, а також здатність управлінського апарату підприємства до інноваційно-стратегічного мислення, що дозволяє оптимально використовувати об'єктивну і суб'єктивну компоненти потенціалу.

Логічним доповненням до визначення структури інноваційного потенціалу є дослідження таких учених: А. Чухно, Н.І. Чухрай, Р. Патора, І.П. Мойсеєнко, А.А. Гайдук, І.В. Грабовська, І.С. Голоднюк. Інноваційний потенціал формується з двох основних матеріальних і нематеріальних складових: інноваційний потенціал матеріальних ресурсів; інтелектуальний потенціал. Кожний з елементів інноваційного потенціалу має особливості використання і розвитку, підлягає впливу різних факторів і залежно від рівня розвитку може бути зарахований до сильних чи слабких сторін підприємства [13].

Проаналізувавши різні підходи багатьох учених до визначення суті та структури інноваційного потенціалу, подаємо своє бачення складу інноваційного потенціалу (табл. 2).

Таблиця 2

Компоненти та характеристика інноваційного потенціалу підприємства

Структурні компоненти	Характеристика
1. Сукупність науково-технічних власних і придбаних розробок і винаходів	Можливість і здатність підприємства чи організації знайти і придбати права на використання необхідних розробок, а також замовити нові науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи з тематики, що цікавить підприємство
2. Стан інфраструктурних можливостей підприємства, організації	Забезпечується проходження нововведень на всіх етапах інноваційного циклу, перетворення в нововведення чи інновацію
3. Зовнішні і внутрішні фактори	Відображають взаємодію інноваційного потенціалу з іншими частинами сукупного потенціалу промислового підприємства, науково-технічної організації і впливають на успішність здійснення інноваційного циклу
4. Рівень інноваційної культури	Характеризує ступінь сприйнятливості нововведень персоналом підприємства, організації, його готовності і здатності до реалізації нововведень у вигляді інновацій

Розглянемо компоненти інноваційного потенціалу підприємства більш детально. Як вже було зазначено вище, інноваційний потенціал складається з чотирьох частин.

1. Сукупність науково-технічних (технологічних) власних і придбаних розробок і винаходів. Причому тут враховується також можливість і здатність підприємства чи організації знайти і придбати права на використання необхідних йому розробок, а також замовити нові науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи з тематики, яка його цікавить. Для цього підприємству необхідно мати: по-перше, капітал на придбання необхідних йому розробок або для замовлення їх (якщо такі розробки та винаходи ще не були апробовані), по-друге, мати відповідні людські кадри, які б утілювали в життя нові проекти, займалися розробкою їх, чи мати, знов-таки, достатньо коштів для перекваліфікації існуючого персоналу. Ці кошти підприємство повинно виділяти зі свого прибутку чи позичати у банках. Також певний відсоток цих коштів повинна

надавати держава у рамках підтримки розвитку малого та середнього підприємництва.

2. Стан інфраструктурних можливостей самого підприємства, організації, що забезпечують проходження нововведень на всіх етапах інноваційного циклу, перетворення його в нововведення чи інновацію. Кожне підприємство повинно оновлювати свої основні засоби, переглядати кадровий склад (використовуючи при цьому нові підходи до мотивації персоналу). Також підприємство повинно орієнтуватися не тільки на внутрішній, а і на зовнішній ринки збуту. Тобто здатність підприємства до створення інновації визначають досягнення науки і техніки не тільки в межах однієї країни, а й у світі в цілому.

3. Зовнішні і внутрішні фактори, що відображають взаємодію інноваційного потенціалу з іншими частинами сукупного потенціалу промислового підприємства, науково-технічної організації, що впливають на успішність здійснення інноваційного циклу. Кожне підприємство, впроваджуючи якусь інновацію, повинно враховувати можливості інших своїх структурних компонентів загального потенціалу. Це стосується насамперед тих його частин, які будуть безпосередньо задіяні у створенні інновації:

- інтелектуальні (технологічна документація, патенти, ліцензії, бізнес-плани з освоєння нововведень, інноваційна програма підприємства);

- матеріальні (дослідно-приладова база, технологічне устаткування, ресурс площ);

- фінансові (власні, позикові, інвестиційні, федеральні, грантові);

- кадрові (лідер-новатор; персонал, зацікавлений в інноваціях; партнерські та особисті зв'язки співробітників з вищими; досвід управління проектами);

- інфраструктурні (відділ головного технолога, відділ маркетингу нової продукції, патентно-правовий відділ, інформаційний відділ, відділ конкурентної розвідки);

- інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності.

4. Рівень інноваційної культури, що характеризує ступінь сприйнятливості нововведень персоналом підприємства, організації, його готовності і здатності до реалізації нововведень у вигляді інновацій. Інноваційна культура є функціональною підсистемою в інноваційній системі підприємства, яка має свій власний потенціал і здатна стимулювати використання інноваційного потенціалу як підприємства, так і окремого його працівника. Головною ознакою реалізації принципів інноваційної культури на підприємстві є формування ефективної системи стимулювання, наявність прозорих та доступних інформаційно-комунікаційних потоків, розвиток сучасних організаційних структур управління компетенцією та знаннями. Інноваційна культура здатна направляти розвиток інноваційного потенціалу на соціальні цілі і в цьому проявляється її гуманний характер, який відповідає світовим тенденціям соціалізації праці. Інноваційна культура також гармонізує інтереси всіх учасників інноваційного процесу на всьому інноваційному ланцюгу, оскільки не завжди технічні можливості збігаються із соціальними намірами підприємства, а економічна ефективність від нововведення не завжди доповнюється со-

ціальною. Роль культури полягає в тому, щоб збалансувати інтереси, цілі й ефекти. Інноваційна культура є ніби регулятором та неформальним контролером реалізації інноваційного потенціалу завдяки своїй системі цінностей, неформальних приписів, правил поведінки, якими повинні керуватися учасники інноваційного процесу, та своїй економічній природі, що відображає систему відносин між цими учасниками.

Висновки. У результаті досліджень та аналізу праць вітчизняних та зарубіжних учених було визначено структурні частини інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства, що цілком виправдано відкривають можливості для відпрацювання механізмів його наповнення і використання, у тому числі через підвищення рівня якості і конкретності власних НДДКР, поліпшення взаємодії між машинобудівними підприємствами та організаціями галузевої науки, формування ринку інтелектуальної власності.

Як висновок можна відзначити, що проблема формування сутності інноваційного потенціалу є складною, багатоаспектною і потребує подальшого вивчення. Отримані у ході дослідження результати (уточнення сутності інноваційного потенціалу, його структури і видів) є основою для повної характеристики інноваційного потенціалу як об'єкта управління і, таким чином, сприяють розробці конкретних науково-практичних рекомендацій з його формування та ефективного використання.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36.
2. Кравченко С.І. Класифікація інноваційного потенціалу / С.І. Кравченко, В.Н. Гунін // Економіст. – 2009. – № 8. – С. 14–25.
3. Ковалик Л.Н. Потенціал інноваційного розвитку економіки / Л.Н. Ковалик // Фінанси України. – 2010. – №3. – С. 17–26.
4. Гайдук А.А. Державне регулювання економіки: навч. посібник / А.А. Грабчук. – Л., 2009. – 206 с.
5. Грабовська І.В. Структура та види інноваційного потенціалу промислового підприємства / І.В. Грабовська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. – № 8, Т. 2. – С. 139–149.
6. Голоднюк І.С. Економіка підприємства: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Атіка, 2010. – 380 с.
7. Данько М. Економіка підприємства: підр. для вищих навч. закл. / М. Данько, Г.М. Добров. – О.: Одеський держ. екон. ун-т, 2008. – 524 с.
8. Кокурин Д.І. Класифікація видів інноваційного потенціалу підприємств: методичні рекомендації / за наук. ред. В.Є. Тонкаль. – Л.: Львівське обласне управління статистики Державного комітету статистики України; Інститут регіональних досліджень НАН України, 2007. – 74 с.
9. Шулік В.А. Сутність інноваційного потенціалу великих промислових підприємств / В.А. Шулік, А.Н. Давидов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. – № 9, Т. 1. – С. 66–85.
10. Протасов В.І. Сутність та особливості інновацій / В.І. Протасов // Вісник Київського національного університету. – 2010. – № 3, Т. 2. – С. 58–61.

11. Завлин П.Н. Вплив інвестицій на інноваційний потенціал підприємства / П.Н. Завлин // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 75–87.

12. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / Інститут економічного прогнозування; за редакцією академіка НАН України В.М. Гейця. – К.: Логос, 2009. – 500 с.

13. Морозов Ю.П. Інвестиційний менеджмент: навч. посібник / Ю.П. Морозов. – К., 2007. – 384 с.

В статтю приведена характеристика видів інноваційного потенціала машинобудівного підприємства. Виділені і проаналізовані основні структурні компоненти інноваційного потенціала.

Ключевые слова: структура інноваційного потенціала, компоненти, ресурси.

The article describes description of types of machine-building enterprise's innovative potential. The basic structural components of innovative potential are distinguished and analysed.

Key words: innovative potential structure, components, resources.

Надійшло 15.10.2010.

УДК 331.101.6

К.В. Ущановський, Ю.Д. Костін

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ СПІВРОБІТНИКІВ НЕК «УКРЕНЕРГО»

У статті на основі кореляційного аналізу фактори продуктивності праці НЕК «Укренаерго» згруповано за силою їх впливу. Виділено три групи факторів: що сильно впливають; середньо впливають та слабо впливають. Градація факторів може слугувати основою вдосконалення системи мотивації праці на підприємствах НЕК «Укренаерго».

Ключові слова: продуктивність праці, мотивація праці, математична статистика, кореляційний аналіз.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Національна енергетична компанія «Укренаерго» є одним з провідних стратегічних підприємств енергетичної галузі в Україні, підпорядкованим Міністерству палива та енергетики України. На НЕК «Укренаерго» покладено дві основні функції: диспетчерське (оперативно-технологічне) управління Об'єднаною енергетичною системою України та експлуатація і розвиток магістральних та міждержавних електромереж.

До складу компанії входять 8 регіональних електроенергетичних систем з експлуатації магістральних електричних мереж та диспетчерсько-